

Фундаментальний внесок у теорію і практику економічної науки

У вітчизняному академічному середовищі ведеться недостатньо дискусій щодо стану й розвитку обліково-інформаційної складової економічної науки. Не акцентується увага на тому, що в розвинутих країнах і на підприємствах України серед фахівців економічного спрямування переважають фінансові директори, інформаційні менеджери, в основі фаховості яких лежать знання обліку, аналізу і контролю. Сьогодні бухгалтери є чи не єдиними представниками економічної професії й на переважній більшості сільськогосподарських підприємств. Отже, багато у чому ефективність економічної роботи залежить саме від цієї спеціалізації. Відтак, наукове забезпечення її розвитку є ключовим завданням як академічної, так і вузівської науки. Настав час системніше розглядати економічну науку, розуміючи, що бухгалтерська складова розширює і поглиблює її вагомість у нинішньому соціально-економічному просторі.

У сучасній Україні економічна теорія відчуває дефіцит фундаментальних напрацювань з бухгалтерського обліку. Тим більше приємно, що саме в системі академічної науки у 2013 році з'явилася праця доктора економічних наук, професора, члена-кореспондента НААН Жука Валерія Миколайовича «Основы институциональной теории бухгалтерского учета»¹. Монографія видана в Україні та Російській Федерації. У світ цю працю рекомендували рецензенти з України – доктор економічних наук, професор, академік НААН Гайдучий П.І.; Росії – доктор економічних наук, професор Хоружий Л.І.; Польщі – доктор економічних наук, професор Васілевський М.

Дане дослідження збагатило економічну теорію, зокрема її інституціональну наукову школу та відкрило новий етап розвитку теорії облікової науки і практики. Оцінка останнього є справою бухгалтерів, які од-

нотайно зазначають, що ця праця є певною науковою революцією і відкриває для професії нові орієнтири розвитку.

Для нас важливішим є системний погляд автора на сучасну економічну науку і практику. Автор розглянув діалектику облікового сегменту економічної науки не тільки в історичній ретроспективі, але і у прогностичному аспекті. Використовуючи закони філософії, він переконливо доводить, що інституалізація системи бухгалтерського обліку перетворює обмежену систему в глобальний і провідний соціально-економічний інститут. Система обліку виросла із сервісної функції управління і стала інститутом, який забезпечує порозуміння, довіру і керованість у соціально-економічному просторі. Цей інститут, як доводить автор, функціонує не тільки в середині, але і зовні суб'єктів господарювання. Бухгалтерська звітність, як своєрідна мова бізнесу, має пріоритетний вплив на прийняття рішень у корпоративній, державній та глобальній соціально-економічній політиці. Роль обліку в сучасній економічній науці та практиці зростає в геометричній прогресії з огляду на масові запити на обліково-фінансову інформацію та більші можливості їх задоволення із застосуванням інжинірингових підходів.

Запропонована професором В.М. Жуком теорія дає можливість розширити й поглибити предмет, об'єкти, функції обліку, сформулювати основи нового економічного явища, яке автор назвав «бухгалтерським імперіалізмом». Бухгалтерський імперіалізм, інжиніринг, як елементи нової ідеології і практики, створюють фундамент для взяття обліком більшої міри відповідальності за подальший розвиток економічної науки та практики.

Можливості нової інституціональної теорії бухгалтерського обліку автор розкриває на прикладі вирішення проблем інформаційної асиметрії та глобальної політики нав'язування цінностей, що в основному й

¹ Жук В.Н. Основы институциональной теории бухгалтерского учета / В.Н. Жук. – К.: «Аграрна наука», 2013. – 408 с.

призводять до глобальних і локальних економічних криз.

Оцінка є ключовим елементом методології та методів бухгалтерського обліку. В.М. Жук доводить, що монопольний вплив інституцій транснаціональних корпорацій на стандартизацію фінансової звітності є основою суб'єктивізму в оцінці, а відтак викривленого представлення бізнесу в соціально-економічному просторі.

Справедлива оцінка активів, капіталу, зобов'язань, як доводить автор, має ґрунтуватися на методології закону єдності та боротьби протилежностей. Такий фундаментальний посыл автор спрямовує Мінфіну України для роботи з Комітетом по міжнародних стандартах фінансової звітності. Водночас, важливим завданням економічної науки є капіталізація вітчизняних активів міжнародного значення – землі, біологічних активів, новацій в енергетиці, авіації і т.д. Останнє є базовим для ефективності національної інвестиційної та фінансової політики в глобальному світі.

Беззаперечним є і внесок автора у розв'язання проблеми зменшення непродуктивних трансакційних витрат сучасного господарювання. Дійсно, інституціональна теорія зробила великий крок у розумінні сутності витрат, збагативши науку поняттям трансформаційних і трансакційних витрат. Відомо, що останні пов'язані з реакцією на середовище, в якому функціонує бізнес. Запропоновані у монографії методологія і методика обчислення таких витрат мають неабияке практичне значення для посилення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Один із розділів монографії присвячено проблемі становлення інституту професійних бухгалтерів. Автор доводить, що облік, як і власне професія, функціонує давно, але інститутом, що здатний впливати на соціально-економічний розвиток, облік стає лише

за умови формування класу професійних бухгалтерів. Останній і формує відповідний професійний громадянський інститут. Дослідник доводить, що це різні бухгалтери, які по-різному освоюють нову ідеологію, нові інноваційні облікові технології, а, відтак, і забезпечують різну ефективність обліку. Похвально, що це обґрунтовується дослідженнями на межі економічної та соціальної наук.

Монографія В.М. Жука «Основы институциональной теории бухгалтерского учета» містить й іншу новизну, яка збагачує предмет і завдання економічної науки.

Разом із тим видана праця має і дискусійні положення. Зокрема, автор стверджує, що облік є вершиною економічної науки. Докази на користь такого, безперечно, важливі для розвитку теорії і практики бухгалтерського обліку, але є сумнівними з погляду економічної теорії. Втім, такі зауваження є добрим приводом розвивати теорію в інших сегментах економічної науки, а істина з'ясується в наукових дискусіях та на практиці. У підсумку, головним є те, що в нашій країні, в академічній науці, на щастя, з'являються фундаментальні дослідження в теорії бухгалтерського обліку.

Рецензована монографія є надзвичайно актуальною на тлі сучасних змін у суспільно-політичному житті країни. Слід позитивно оцінити дослідження відомого вченого, доктора економічних наук, професора В.М. Жука, воно виконане на високому науковому рівні та є вагомим внеском в інституціональну теорію і практику бухгалтерського обліку. Вважаємо, що наукове видання буде корисним для вчених, фахівців державних і регіональних органів управління, економістів, науково-педагогічних працівників, а також тих, хто цікавиться новітнім рухом економічної думки.

**Ю.О. ЛУПЕНКО, доктор економічних наук, професор,
академік НААН, директор**

**М.Й. МАЛІК, доктор економічних наук, професор,
академік НААН, завідувач відділення соціально-економічних
проблем розвитку сільських територій**

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

* * *